

Dzīve aizveda «uz aktieriem»

Tikšanās ar Jaunā Rīgas teātra aktrisi LIENU ŠMUKSTI sarunājam Līvānu novada domes telpās, viņas mātes, domes priekšsēdētāja padomnieces juridiskajos jautājumos, Renātes Šmukstes darba kabinetā. Dienu pirms tam Liena bija uzaicināta uz tikšanos Līvānu centrālajā bibliotēkā, kas pasākumu cikla «Esmu personība» ietvaros regulāri ielūdz ciemos savus slavenākos novadniekus. Līvānieši Lienu uzskata par savējo meiteni, te viņa augusi, gājusi skolā, te dzīvo viņas vecāki.

— Kādas izjūtas jums radīja šī tikšanās? Vai jūsu atpazīstamība vēl tikai veidojas, vai arī jau sasniegusi to līmeni, kad popularitāte sāk kļūt par slogu?

— Necenšos sevi popularizēt. Tā vairāk bija saruna par darbiem, ko esmu izdarījusi. Iekļūšana «dzeltenajā presē» mani nekad nav interesējusi, par daudz vērtīgāku uzskatu, ja pamana pēc padarītajiem darbiem. Kā aktrisei man tā bija pirmā tikšanās ar publiku, liels pārdzīvojums. Īstas ugunsgrābekļi. Bet sanāca ļoti jauki, jo latgalieši vienmēr ir labsirdīgi, pretimnākoši, un šajā reizē tas apstiprinājās atkal.

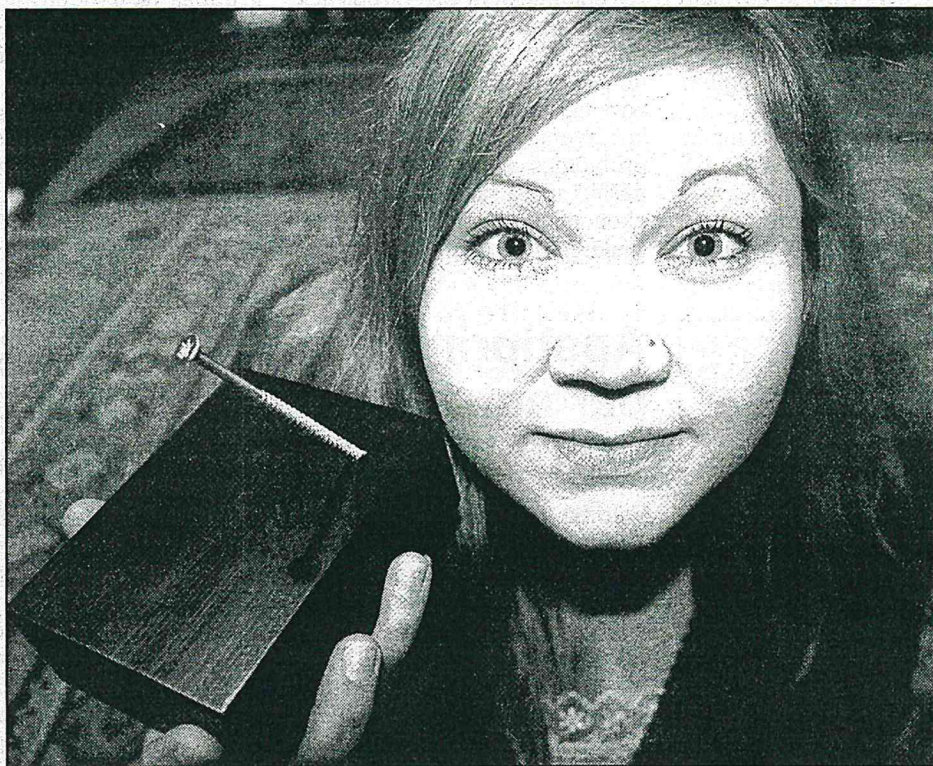
— Meitenes, droši vien, vēlējas uzzināt, kā nonākt uz Rīgas teātra skatuves. Kā kļūt par aktrisi?

— Man uz šo jautājumu ir grūti atbildēt. Skolas gados pilnīgi noteikti nesapņoju kļūt par aktrisi, bet tā nu ir sanācis.

Esmu piedzimis Rīgā, bet tad, kad man bija trīs gadi, vecāki pārcēlās uz Līvāniem, jo tētis vēlējās atkal dzīvot šajā pilsētā, svaigā gaisā un pie Daugavas. Kad absolvēju vidusskolu, gribēju tāpat kā mamma kļūt par juristi. Stājos augstskolā, bet konkurss bija liels, un mani neuzņēma. Laikam vajadzēja tā notikt. Skolā biju darbojies dramatiskajā kolektīvā, taču tikai kādā 11. – 12. klasē. Skolotāja Ilze Meldere man jau toreiz bija ieteikusi iet «uz aktieriem», bet es šo priekšlikumu noraidīju. Kad sapņi par juristiem nācās atmet, vēlreiz aprunājos ar skolotāju, un viņa man deva padomu mācīties par amatiereteātru režisori. Tajā pašā gadā iestājos divgadīgajā Latvijas Kultūras skolā. Manai pasniedzējai, režisorei Annai Eišvertiņai, kura strādāja teātrī «Skatuve», izdevās mani «saslimdināt» ar teātri. Pabeidzu šo skolu un gribēju mācīties tālāk, bet tajā laikā Latvijas Kultūras akadēmijā topošos aktierus un režisorus uzņēma ik pēc četriem gadiem. Uzzināju, ka Liepājas Pedagoģiskajā akadēmijā var iegūt vizuāli plastiskās mākslas skolotāja un mākslas menedžera specialitāti, kas man likās interesanta un radoša profesija. Pēc 3. kursa pienāca laiks, kad Kultūras akadēmijā uzņēma režisorus. Iestājos akadēmijā, bet vēlējos pabeigt arī augstskolu Liepājā, kur bija jāstudē pieci gadi. Sanāca tā, ka divus gadus mācījies paralēli abās pilsētās, abās augstskolās — dienas nodaļās. Katru mēnesi vienu nedēļu pavadīju Liepājā, bet pārējās — Rīgā. Studiju laikā arī strādāju Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejā, skolēniem vadīju nodarbības.

Studējot Kultūras akadēmijā, aktieriem un režisoriem bija kopīgs kurss. Mēs, topošie režisori, darījām visu, kas jādara aktieriem, kā arī mācījāmies režiju. Iestudējām etīdes, fragmentus, apguvām aktiermeistarību, kustības, dejas. Mani uzaicināja piedalīties divās diplomdarbu izrādēs. Jaunā Rīgas teātra režisors Alvis Helmanis nāca nolūkot jaunus aktierus savam teātrim un bija ievērojis arī manu spēli. Paralēli studijām Kultūras akadēmijā jau strādāju Jaunajā Rīgas teātrī.

— Jūsu pirmā nopietnā debija kā režisorei piesaistīja gan preses, gan skatītāju uzmanību, tika dēvēta par neparastu. Vēl jo vairāk tāpēc, ka triju vecu kafijas tantuku lomas tēloja vīrieši.

● Par lomu izrādē «Klusuma skaņas» Liena Šmukste jaunākajā «Spēlmaņu nakti» bija izvirzīta nominācijai kā gada aktrise, ko viņa uzskata par godu, ka ir tikusi pamanīta, kaut arī netika nominēta. Taču Liena ļoti priecājas, ka ir novērtēta Rīgas Jaunajā teātrī, kur viņai «Teātra nagla» ietvaros piešķirtas balvas «Mazais ciniņis 2007» (attēlā) un pērn — «Gada cilvēks» — lielākā nominācija.

— Beidzot Kultūras akadēmiju, diplomdarbam izvēlējos austriešu dramaturga Vernerā Švāba lugu «Prezidentes», kas arī citur pasaulē tiek atzīta par diezgan skandalozu. Piemēram, Vācijā teātra skolās tā iekļauta obligātajā literatūrā. Mūsu skatītāji varbūt isti nebija sagatavoti šādai izrādei. Nesen, kad atgriezāmies no viesizrādēm Ķelnē, es pa istam apjautu, ka Latvijā dzīve tomēr ir savādāka nekā, piemēram, Vācijā vai Austrijā, kur vakaros krodziņos salasās atsevišķas vīriešu un sieviešu kompānijas, dzer alu, smēķē, pārspriež visādas lietas, kas notiek valstī. Dramaturgs šajā lugā it kā nedaudz pasmīkņājis par kundzītēm, kas aktīvi piedalās politiskajā dzīvē un labi zina, ko teicis prezidents, ko — mācītāja kungs, ko sacījis Einšteins, bet pašām dzīvē nemaz nav kļāties tik labi. Man patīk tāds teātris, kad par izrādi pēc tās noskaņotības vēl jādama trīs dienas. Bet pirmās recenzijas un kritika man tomēr bija pārdzīvojums, kaut arī daudzi iestudējumu vērtēja pozitīvi. Luga nevienu neatstāja vienaldzīgu. Man likās, ka tās lietas, par ko autors šajā lugā runājis, sievietēm nospēlēt ir pārāk sāpīgi, tāpēc izvēlējos vīriešus aktierus, kas notiekošajam nedaudz piešķir komēdijas devu. Arī citās valstīs, kur šī luga daudz iestudēta, ir bijuši gadījumi, kad kundzītes spēlēja vīrieši.

— Jums nācies uzstāties arī citu valstu teātros?

— Jā, šādi braucieni sanāk ļoti bieži. Viesizrādēs dodamies ar Alvi Hermana izrādēm «Klusuma skaņas» un «Garā dzīve». Tas ir liels pārbaudījums — uz mēnesi doties prom no mājām, dzīvot viesnīcās svešā zemē, spēlēt izrādēs.

— Vai jums kā aktrisei iedzīvoties lomās ir viegli?

— Lomas man bijušas dažādas, — krāsainas un interesantas. Galveno lomu gan neesmu spēlējusi. Iedzīvoties ir viegli, ja strādā profesionāla režisora, kā tas ir ar Alvi Hermani, vadībā, kas dod precīzus norādījumus, ko un kā darīt. Tomēr pašam jāizdomā, kā šis cilvēks varētu dzīvot, ko viņš no rītiem ēd, kā ķemmē matus un tamlīdzīgi. Esmu tēlojusi ļoti vecu sievieti, esmu iedzīvojusies tēlā, kas visu laiku smejas, esmu bijusi resnule, bet, piemēram, izrādē «Zilā kalna Marta» esam pacienti, kurus šī leģendārā dziedniece savulaik ārstējusi. Protams, gribētos nospēlēt arī kādu lielu lomu, izrādēs laikā izdzīvot visu varoņa jūtu gradāciju. Teātrī esmu nostrādājusi tikai piecus gadus, tāpēc man ir liels prieks un gods, ja gadās spēlēt kopā ar

Liena skaita dzejojiti pie eglītes bērnu dārzā. Foto no L.Šmukstes personīgā arhīva

tiem aktieriem, kuriem jau ir liela skatuves pieredze, un vērot, cik virtuozī un patiesi viņi iejūtas savās lomās. Man no viņiem tikai mācīties un mācīties. Arī citos teātros ir daudzi sava amata profesionāļi. Būt aktierim nozīmē nepārtraukti šo darbu mācīties — ar katru jaunu lomu. Piemēram, es gada laikā esmu iemācījusies spēlēt kokli, jo tas bija vajadzīgs izrādei «Fricis Bārda. Dzeja. Ambients».

Skatītāji aktierus redz tikai izrādē, viņi ir atnākuši uz teātri izbaudīt svētkus, atpūtu, bet aktierim pirms izrādēm ir nogurdinošs mēģinājumu darbs. Ir periodi, kad top jauna izrāde, mēģinājumi sākas ap pulksten vienpadsmitiem dienā, bet vakaros jāspēlē izrādēs un mājās var tikt īsi pirms pusnakts. Kad sagaidīta brīvdiena, gribas tikai vienu — vienkārši gulēt. Skatuve, pielūdzēji, ziedi un bohēma, — tas par aktiera

Lienas Šmukstes lomas Rīgas Jaunajā teātrī:

2009. gadā loma izrādē «Zilā kalna Marta»,
2007. gadā — Večiņa izrādē «Garā dzīve», loma izrādē «Klusuma skaņas»,
2006. gadā loma izrādē «Fricis Bārda, Dzeja. Ambients», Podtočina Pelageja Grigorjevna N.Gogoļa lugā «Deguns»,
2005. gadā loma V.Sorokina izrādē «Ledus. Kolektīva grāmatas lasīšana ar iztēles palīdzību Rīgā», Katja I.Turgenēva izrādē «Mēnesis uz laukiem»,
2004. gadā Meičas, Sievas lomas A.Čehova lugā «Laime», loma izrādē «Latviešu stāsti», Makša oma, Viņas māte V.Sigareva izrādē «Plastilīns», Jūta fon Švanhofa O.Bukovska izrādē «Viesi», Pijūmāte M.Zālītes «Neglītāis pilēns»,
2003. gadā Helēna, aukle H. Ibsena lugā «Nora».

Lienas Šmukstes režija —
V.Švāba «Prezidentes»
Jaunajā Rīgas teātrī 2008. gadā.

darbu ir tikai mīts, tomēr lielā daļā no sabiedrības tieši tāds stereotips arī pastāv. Pēc izrādēm man ļoti patīk pa Rīgu pastaigāties kājām, izvēdinot galvu. Gribas izrauties uz kādu stundu arī pie jūras, pie dabas, atbraukt pie mammas un mesties dārza rāvēšanā.

— Vai skatītāju zāles joprojām pilnas arī šajos laikos?

— Var sajust krīzes ietekmi, jo skatītāju kļūst nedaudz mazāk, īpaši teātra Lielajā zālē. Aktiera spēles kvalitāti tas nevar ietekmēt, jāspēlē vienlīdz labi. Publikā gan ir ļoti dažāda, — gan «smaga», gan «viegla», un aktieri labi jūt, ja no zāles kāda stūra plūst ne īpaši gaiša enerģija, ja kāds ir ieradies jau iepriekš negatīvi noskaņots pret izrādi.

— Jūs uzturat kontaktus ar neredzīgo ciemata iedzīvotājiem Juglā.

— Mans vectēvs, bijušais Sutru pagasta iedzīvotājs, Otrā pasaules kara laikā tika sašauts, zaudēja redzi, ožu un garšu. Juglas neredzīgo skolā viņš satikās ar manu vecmammu — meiteni no Novgorodas, kam redze bija bojāta bumbas sprādzienā. Viņi apprecējās un ar savu māsu palīdzību uzaudzināja divas meitas, — manu mammu un viņas māsu. Vasaras brīvlaikos, kad citi bērni brauca uz laukiem, es devos pie vecvecākiem un mēnesi dzīvoju neredzīgo ciematā. Kontakti ar neredzīgajiem man likās tik pašsaprotami. Kad Alvis Hermanis teica, ka grib iestudēt Latvijā dzīvojošu cilvēku stāstus, man gribējās pastāstīt, kā dzīvo neredzīgie. Iepazīnos ar Juglā dzīvojošu neredzīgu sievieti Hertu, kas aktīvi darbojas, dzied koros. Aktieri brauca katrs pie sava varoņa ar diktofoņiem, ierakstīja viņu stāstīto, pēc tam izdomāja, kādu materiālu izveidot un kā to parādīt uz skatuves. Man bija svarīgi atklāt cilvēka dvēseli, parādīt, kā viņa jebkurā situācijā var dziedāt. Uz skatuves sienas mainījās bildes, kurās bija redzams, kā dzīvo cilvēki neredzīgo pansionātā. Es staigāju pa sarkanu paklāju un stāstīju par Hertu. Viņai patīkot sarkanās krāsas drēbes, jo, kad tās uzvelkot, esot tāda sajūta, ka viņa sevi redz un, ka esot skaista.

Manas vecmāmiņas vairs nav, bet pie vecāteva bieži cemojos. Viņš tagad raksta grāmatu par cilvēkiem, ar ko kopā dzīvojis. Saka, ka ir grūti tāpēc, ka nevar salasīt un nezina, ko jau ir uzrakstījis. Tāpēc lūdza mani visu ierunāt diktofonā. Reiz, prakses laikā, neredzīgajiem biju sagatavojusi 18. novembra pasākumu.

Vasarās, jau septīto gadu pēc kārtas, braucu uz nometnēm bērniem ar īpašām vajadzībām, vadu zīmēšanas un gleznošanas nodarbības, kā arī meklēju ciemiņus — aktierus, dziedātājus, kas pie viņiem varētu aizbraukt.

L.Rancāne

Šmukste, Liena